

Nr 234.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående ändrade bestämmelser för lån från fonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri; given Stockholms slott den 28 april 1916.

Under åberopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen *dels att*, med ändring av nu gällande bestämmelser för lån från fonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri, besluta,

att lån från sagda fond må, efter prövning av kommerskollegium, i mån av tillgång tilldelas hantverkare och mindre industriidkare för anskaffande av arbetsmaskiner, motorer och andra dyrbarare arbetsredskap,

samt att för lån, som sålunda av kommerskollegium beviljas, skola gälla följande allmänna villkor och bestämmelser:

1:o) Ansökning om lån skall med angivande av lånebeloppet ställas till kommerskollegium och vara åtföljd av uppgift om de maskiner och redskap, som sökanden avser att med hjälp av det sökta lånet betala, samt, i det fall att de redan äro anskaffade, bestyrkt uppgift om tiden för anskaffandet.

2:o) Lånebeloppet bestämmes av kommerskollegium, som härvid fastställer de särskilda villkor för lånebeloppets lyftande och åtnjutande, som må finnas påkallade i syfte att trygga beloppets användande till avsett ändamål.

3:o) Lån skall utgöra minst 300 kronor och för en och samma låntagare högst 5,000 kronor samt må under inga förhållanden uppgå till mer än nio tiondelar av värdet å det eller de för inköp avsedda eller redan inköpta föremål, för vilkas betalande lån sökes.

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml. 209 häft. (Nr 234.) 1

4:o) Beviljat lånebelopp utlämnas av kommerskollegium, sedan låntagaren dit avlämnat skuldförbindelse jämte borgen av två personer, vilkas vederhäftighet blivit av behörig myndighet styrkt, eller annan säkerhet, som av kollegium kan godkännas.

5:o) Därest för beviljat lån icke inom två månader efter därom från kommerskollegium erhållet föreläggande avlämnats säkerhet, som kan av kollegium godkännas, äger kollegium att förklara rätten till lånets utbekommande förverkad.

6:o) Sedan lån innehafts under ett år från lyftningsdagen, skall under de därpå följande fem åren årligen återbetalas en femtedel av det ursprungliga lånebeloppet, så att hela lånet varder inom utgången av det sjätte året tillfullo guld. Låneinnehavare äge dock att, därest han så önskar, även före lånetidens utgång på en gång inbetala ogulden del av lånebeloppet.

7:o) Å lyftat lånebelopp skall erläggas årlig ränta från lyftningsdagen med fyra procent, dock med skyldighet för låneinnehavaren att, därest förfallet kapitalbelopp icke inom åtta dagar efter förfallodagen inbetalas, å det förfallna beloppet erlägga sex procent årlig ränta från förfallodagen, till dess betalning sker.

8:o) Därest kommerskollegium under lånetiden skulle finna den ställda säkerheten icke vidare vara nöjaktig, skall låneinnehavaren inom två månader efter därom erhållet föreläggande avlämna nya säkerhetshandlingar, som av kollegium godkännas.

9:o) Kommerskollegium äger förelägga låneinnehavaren att genom intyg, som kan av kollegium godkännas, styrka, att det eller de i lånevillkoren till inköp angivna föremål inom föreskriven tid inköpts, varjämte låneinnehavaren skall i den omfattning, sådant kan komma att påfordras, bereda av kollegium utsänt ombud tillfälle att taga del av sättet för rörelsens bedrivande.

10:o) Kommerskollegium äger att förklara lånet eller vad därav återstår oguldet vara till återbetalning genast förfallet, om

a) låneinnehavaren ej fullgör, vad i lånevillkoren föreskrivits ifråga om anskaffande av viss arbetsmaskin, motor eller annat arbetsredskap,

b) låneinnehavaren genom bedräglig uppgift föranlett lånets beviljande,

c) låneinnehavaren icke erlägger likvid inom åtta dagar från förfallodagen eller eljest försummar att fullgöra något för lånets åtnjutande uppställt villkor,

d) sådana förhållanden inträffa, att låneinnehavaren, med hänsyn till

det med lånet avsedda ändamål, uppenbarligen icke längre bör få tillgodonjuta detsamma.

11:o) Fonden förvaltas av statskontoret, som på rekvisition av kommerskollegium ställer för beviljade lån erforderligt belopp till kollegii förfogande.

12:o) Till kommerskollegium inflytande amorteringar och räntor inlevereras av kollegium till statskontoret,

dels ock förklara, att omförmälda ändrade bestämmelser skola träda i kraft den 1 januari 1917, dock att i avseende å lånemedel, som Sveriges hantverksorganisation i egenskap av hittillsvarande låneförmedlare före utgången av år 1916 lyft i statskontoret, samt i fråga om de av organisationen intill samma tidpunkt utlämnade låneunderstöd nu gällande bestämmelser fortfarande skola äga tillämpning.

Vidare vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att såsom bidrag till tackande av de för Sveriges hantverksorganisation i dess berörda egenskap av förmedlare av utlåningen från nämnda lånefond uppkommande förvaltningskostnader ävensom av andra utav låneförmedlingsverksamheten härflytande direkta utgifter för hantverksorganisationen bevilja anslag för år 1916 av 2,000 kronor och för år 1917 av 600 kronor, att utgå direkt av fondens avkastning.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Vennersten.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 april
1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
von SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
MÖRCKE,
LINNÉR,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Vennersten anförde:

På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning beslöt 1910 års riksdag, *dels* att en särskild fond å 200,000 kronor skulle inrättas för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri, från vilken fond, efter prövning av Kungl. Maj:t, i mån av tillgång lån finge tilldelas Sveriges hantverksorganisation, som förklarar sig villig att i egen-skap av låneförmedlare utlämna låneunderstöd till hantverkare och mindre industriidkare för anskaffande av arbetsmaskiner, motorer och andra dyr-barare arbetsredskap, *dels* att inflytande räntor å de från fonden utläm-nade lån finge ingå till fonden för att tillsammans med fondens övriga tillgångar användas för det med fonden avsedda ändamål, *dels* att riks-gäldskontoret skulle bemyndigas att för ändamålet under år 1911 i mån av behov tillhandahålla statskontoret ett belopp av högst 50,000 kronor

samt *dels* att för lån, som av Kungl. Maj:t beviljades, skulle gälla vissa av riksdagen godkända allmänna villkor och bestämmelser. Tillika medgav riksdagen, att Kungl. Maj:t ägde meddela de ytterligare föreskrifter, som i avseende å ifrågavarande lånerörelse kunde finnas erforderliga, varjämte för år 1911 å riksstatsens sjunde huvudtitel beviljades ett extra anslag å 2,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att tilldelas låneförmedlaren såsom bidrag till betäckande av de för honom genom lånerörelsen uppkommande förvaltningskostnader och andra direkta utgifter.

Genom nådig kungörelse den 16 december 1910 fastställde Kungl. Maj:t därefter allmänna villkor och bestämmelser för lån från fonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri samt uppdrog genom nådigt brev till kommerskollegium av samma dag, bland annat, åt kollegium att handhava högsta uppsikten över Sveriges hantverksorganisation i dess egenskap av låneförmedlare vid ifrågavarande lånerörelse.

På därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar har riksdagen sedermera *dels* för år 1912 anvisat 75,000 kronor samt för vart och ett av åren 1913—1915 25,000 kronor till ökning av fondens kapital, vilket sålunda nu uppgår till 200,000 kronor, *dels* för vart och ett av de nämnda åren 1912—1915 såsom bidrag till täckande av de för Sveriges hantverksorganisation i egenskap av låneförmedlare uppkommande förvaltningskostnader ävensom av andra av låneförmedlingsverksamheten härflytande direkta utgifter för hantverksorganisationen beviljat ett anslag å 2,000 kronor, att utgå direkt av fondens avkastning, *dels* ock enligt skrivelse den 8 augusti 1914 beslutat vissa ändringar i de för ifrågavarande lånerörelse gällande allmänna villkor och bestämmelser, vilka ändringar genom nådig kungörelse den 21 augusti 1914 vunnit Kungl. Maj:ts fastställelse.

Lånerörelsens omfattning under de hittills tilländalupna verksamhetsåren har, enligt av kommerskollegium lämnad uppgift, haft följande omfattning:

År.	Antal ansökningar.	Beviljade lån.	
		Antal.	Belopp.
1911	88	21	32,800: —
1912	54	14	19,050: —
1913	68	32	51,150: —
1914	31	14	27,300: —
1915	22	15	27,900: —
Summa 263		96	157,700: —

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen, ombesörjer Sveriges hantverksorganisation, på vars framställning i ämnet den 20 september

1906 Kungl. Maj:ts proposition i ärendet till 1910 års riksdag grundade sig, enligt åtagande förmedlandet av lånen från fonden. Ordnandet av detta bestyr var föremål för olika förslag från de ämbetsverk, som på sin tid hördes över omförmälda framställning. Medan sålunda kommerskollegium i ett den 14 december 1906 avgivet yttrande uttalade som sin mening, att utlåningen från en fond för lån åt hantverket och den mindre industrien huvudsakligen borde ordnas i överensstämmelse med utlåningen från manufaktur-förlagslånefonden, torvlånefonden och rederilånefonden, ansåg sig statskontoret i sitt den 7 mars 1907 avgivna utlåtande icke böra underlåta att frambära vissa betänkligheter mot en sådan anordning. Utom att det sålunda i så betydlig mån skulle öka statskontorets arbetsbörda, att förstärkning av arbetskrafterna med nödvändighet påkallades, ifrågasatte statskontoret, huruvida det kunde anses för ernående av ett tillfredsställande resultat lämpligt att centralisera denna lånerörelse på sätt av kollegium föreslagits, samt ansåg sig icke kunna beteckna en sådan anordning annorlunda än som en nödfallsutväg. För decentralisering funnes olika vägar att välja. En, som praktiserades beträffande fiskerinäringsfonden, egnahemslånefonden och norrländska nyodlingsfonden, bestode i antagandet av mellanhänder som låneförmedlare, varvid för hantverkslån hushållnings-sällskapen eller hantverksföreningarna låge närmast till hands, av vilka de förra likväl på grund av sitt egentliga syfte knappast skulle befinnas viliga eller ens kunna anses äga det intresse för saken, som hos låneförmedlare måste förefinnas. En annan utväg, enligt statskontorets förmenande vida lämpligare, vore emellertid utlåningens handhavande av lokala myndigheter, envar för sitt område. Härvid avsågs icke så mycket länsstyrelserna, som desto mera riksbankens avdelningskontor i orterna, vilka då skulle kunna handhava denna lånerörelse såsom en utvidgning i viss riktning av den lånerörelse, som redan av riksbanken bedreves med de s. k. avbetalningslånen.

Sedan Sveriges hantverksorganisation emellertid i skrivelser den 27 september 1908 och den 26 oktober 1909 under vissa villkor erbjudit sig att övertaga förmedlingen av omförmälda lån, varemot kommerskollegium och statskontoret i huvudsak intet hade att erinra, blev, såsom nämnt, i anslutning härtill ifrågavarande bestyr överlätet åt hantverksorganisationen.

*Kommers-
kollegii ut-
låtande den
26 februari
1915.*

Med skrivelse den 26 februari 1915 har nu kommerskollegium till Kungl. Maj:t överlämnat en till Kungl Maj:t ställd, till kollegium ingiven skrift, däri styrelsen för Sveriges hantverksorganisation hemställt om vidtagande av åtgärder för att det åt organisationen lämnade uppdraget att vara låneförmedlare måtte upphöra med 1915 års utgång, samt om utfärdande av bestämmelser rörande sättet för ordnande av överlämnandet

av alla till låneförmedlingsverksamheten hörande handlingar och detta särskilt under de för åtskilliga låntagare vid överlämnandet ännu kvarvarande amorteringsåren.

För egen del har kommerskollegium anfört, bland annat, följande:

»För vinnande av det med fonden avsedda ändamålet måste lånens beviljande göras helt beroende av de hantverks- och industriella förhållanden, som beröra sökandens verksamhet och som tillsammans med hans personliga egenskaper göra det påtagligt, att lånemedlen genom lånens beviljande komma till avsett gagn. Ställandet av godkänd säkerhet bör däremot endast vara ett villkor för utbetalandet av det på nyssnämnda grunder beviljade lånet. På grund härav torde den utredning, som måste verkställas före låns beviljande, böra anföras åt den myndighet, som har till sin uppgift att i övrigt tillgodose hantverkets och industriens intressen, d. v. s. åt kommerskollegium. I denna riktning har även kommerskollegiekommittén uttalat sig i sitt gemensamt med departementalkommitterade avgivna utlåtande, vari därjämte anförts, att i samband med den utredning, kollegium sålunda skulle hava att verkställa i avseende å varje särskild låneansökning, jämväl borde av kollegium utövas en rådgivande verksamhet av det slag, som Sveriges hantverksorganisation sökt utöva i samband med sin låneverksamhet.

Då sålunda lånens beviljande komme att grundas på en av kollegium verkställd utredning angående *dels* lånesökandes behov av lån för det uppgivna ändamålet, *dels* lämpligheten av de för inköp avsedda maskiner och redskap, *dels* de förutsättningar, som lånesökanden synes äga att på ett tillfredsställande sätt tillgodogöra sig den utvidgning av rörelsen, som genom lånets beviljande skulle möjliggöras, *dels* ock hans på nyssnämnda förutsättningar och övriga personliga kvalifikationer beroende förmåga att på föreskrivet sätt återbetala lånet, och då vidare här ifrågavarande lån på grund av sina jämförelsevis obetydliga belopp ej kunna anses äga samma betydelse som t. ex. lånen ur manufakturförlagslånefonden m. fl. fonder, från vilka det tillkommer Eders Kungl. Maj:t att bevilja lån, synes det kollegium lämpligast, att beviljandet av lån från fonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri i likhet med den härför erforderliga utredningen anföras åt kollegium. Desslikes synes det böra tillkomma kollegium att på lämpligt sätt utöva kontroll över att lånemedlen, efter det de av låntagaren uppburits, användas till det med dem avsedda ändamål och att i de fall, där skäl till anmärkning härutinnan synas föreligga, vidtaga de åtgärder, vartill omständigheterna kunna föranleda. Här åsyftade kontroll kunde lämpligen utövas på det sätt, att låntagaren ålades att hos kollegium inom i lånevillkoren fastställd tid styrka, att de i nämnda villkor angivna föremål, vilkas inköpande avsetts, inom föreskriven tid inköpts, varjämte han skulle vara skyldig att bereda av kollegium utsänt ombud, som i regel torde bli den hos kollegium anställde tekniske konsulenten, tillfälle att, i den omfattning sådant kan komma att påfordras, taga del av sättet för rörelsens bedrivande.

Enligt vad här anförts skulle således åt kollegium anföras såväl den förberedande utredningen som lånens beviljande och kontrollen över lånemedlens användande. I fråga om handhavandet av den del av låneverksamheten, som står i samband med lånens utlämnande, säkerhetens godkännande och överva-

kande samt uppbärandet av avbetalningarna kan viss tveksamhet råda. Då nu Sveriges hantverksorganisation begärt att bli befriad från uppdraget att vara låneförmedlare, synes det icke vara lämpligt att till annan låneförmedlare överlämna handhavandet av ifrågavarande del av låneverksamheten med hänsyn därtill, att hos annan förmedlare knappast kan förutsättas det naturliga intresse för sakens rätta handhavande, som av en förmedlare måste krävas, något som även av statskontoret framhållits i dess utlåtande av den 7 mars 1907. Vidare torde det, enligt vad genom gjorda förfrågningar kommit till kollegii kännedom, stöta på väsentliga svårigheter att överlämna nyssnämnda del av låneverksamhetens handhavande till riksbankens avdelningskontor, vilka av statskontoret i dess förutnämnda utlåtande framhållits såsom lämpliga lokala myndigheter för lånerörelsens handhavande.

I likhet med vad fallet är vid övriga statslånefonder, där låneverksamheten icke bedrives med hjälp av låneförmedlare, torde därför utlämnandet av beviljade lånebelopp, godkännande och övervakande av ställd säkerhet samt lånens avbetalande böra handhas av statskontoret. Det bör i detta sammanhang framhållas, att denna lånerörelse är av jämförelsevis ringa omfattning och att alltså den arbetsökning, som den ifrågasatta nya uppgiften skulle komma att medföra för statskontoret, icke torde bli synnerligen betungande.

I de för lån ur fonden hittills gällande allmänna villkor och bestämmelser synes det kollegium icke föreligga skäl att vidtaga andra ändringar än sådana, som betingas av låneförmedlingens upphörande och låneverksamhetens övertagande av statsverket. Till ledning vid avfattandet av de nya bestämmelserna kunna enligt kollegii förmenande i tillämpliga delar tjäna de bestämmelser, som gälla för manufakturförlagslånefonden, torvlånefonden och rederilånefonden.

Rörande avvecklingen av den lånerörelse, som hantverksorganisationen i egenskap av låneförmedlare bedrivit, torde mera omfattande övergångsbestämmelser icke heller vara behövliga. Med hänsyn till att organisationen icke kan fritagas från ansvaret för de av densamma utlämnade låneunderstödens ordentliga inbetalande, torde det vara lämpligast, att organisationen, även efter lånerörelsens övertagande i övrigt av statsverket, såväl med avseende å de lånemedel, som organisationen i egenskap av låneförmedlare före utgången av år 1915 lyft å statskontoret, som ock med avseende å de av densamma intill samma tidpunkt utlämnade låneunderstöden, fullgör de med låneförmedlingen förbundna åligganden i enlighet med hittills gällande bestämmelser.

Angående överlämnandet av de till låneförmedlingen hörande handlingar synes särskild föreskrift icke vara av behovet påkallad.»

I anslutning till vad kommerskollegium sålunda anfört, hemställde kommerskollegium, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

dels att, med ändring av nu gällande bestämmelser för utbetalning av lån från hantverksslånefonden, lån från sagda fond måtte, efter prövning av kommerskollegium, i mån av tillgång tilldelas hantverkare och mindre industriidkare för anskaffande av arbetsmaskiner, motorer och andra dyrbarare arbetsredskap,

dels att för lån, som sålunda av kommerskollegium beviljats, skulle gälla vissa, av kollegium närmare angivna allmänna villkor och bestämmelser,

dels ock att omförmälda bestämmelser skulle träda i kraft den 1 januari 1916, dock med bibehållande av gällande bestämmelser i avseende å såväl de lånemedel, vilka Sveriges hantverksorganisation i egenskap av låneförmedlare före utgången av år 1915 lyft å statskontoret, som de av organisationen intill samma tidpunkt utlämnade låneunderstöd.

Slutligen hemställde kommerskollegium, att till tackande av de för Sveriges hantverksorganisation i egenskap av förmedlare av utlåningen från ifrågavarande lånefond uppkommande förvaltningskostnader ävensom av andra utav låneförmedlingsverksamheten härflytande direkta utgifter för hantverksorganisationen, Sveriges hantverksorganisation måtte beredas ersättning med 600 kronor för år 1916 och därefter för åren 1917—1921, under vilka den av hantverksorganisationen handhavda låneförmedlingen beräknades komma att avvecklas, årligen, med ett belopp, som med 100 kronor understege nästföregående års ersättningsbelopp.

På grund av nådig remiss avgav statskontoret den 18 mars 1915 utlåtande och yttrade därvid följande:

»När år 1907 fråga förelåg, att statskontoret skulle åtaga sig att utan mellanhand utöva den verksamhet i avseende å lånerörelsen i denna fond, som kommerskollegium nu föreslår skola överflyttas på statskontoret, framhöll statskontoret i sitt i ärendet den 7 mars samma år avgivna underdåniga utlåtande de skäl, som enligt statskontorets uppfattning måste anses tala mot vidtagande av en sådan anordning.

Statskontoret.

Att dessa skäl även vunno beaktande framgår icke blott av det faktum, att någon åtgärd å Kungl. Maj:ts sida icke vidtogs till förverkligande av tanken på inrättande av en statslånefond för hantverket och den mindre industrien, förrän visshet vunnits, att Sveriges hantverksorganisation komme att åtaga sig lånerörelsens förmedlande och det ekonomiska ansvaret för statslånens behöriga återbetalning. Ett direkt och tydligt bevis därpå föreligger jämväl uti det uttalande till statsrådsprotokollet, som beledsagade Eders Kungl. Maj:ts den 4 april 1910 avlåtna nådiga proposition till riksdagen om bildande av denna lånefond (se sid. 20—21 K. prop. nr 142).

Med tanke på vad sålunda förekommit måste det väcka förvåning, såväl att nämnda hantverksorganisation nu söker undandraga sig de förpliktelser, vilkas åtagande utgjorde en bestämd förutsättning för att denna statslånerörelse kom till stånd, som ock att kommerskollegium ansett sig kunna utan några betänkligheter ånyo framlägga sitt förslag från år 1906 om statskontoret såsom handhavare av lånerörelsen utan någon som helst mellanhand.

Till undvikande av ett återupprepande av sitt anförande i underdåniga utlåtandet den 7 mars 1907, vars väsentliga innehåll finnes relaterat i den ovan nämnda nådiga propositionen till 1910 års riksdag, tillåter sig statskontoret att nu endast hänvisa till samma utlåtande och de skäl, som däri anförts för att statskontoret icke borde belastas med denna lånerörelsens omedelbara handhavande. Förvisso har, sedan frågan förra gången förelåg, ingenting inträffat, som kunde vara ägnat att förringa betydelsen av de av statskontoret då hävdade synpunkterna.

Tvärtom. Statskontorets lånerörelse har under de senare åren tagit en omfattning, som gör det alltmera nödvändigt att söka begränsa statskontorets direkta förbindelser med de egentliga låntagarna till de mera betydande lånefonderna. I annat fall kan befaras, att en för långt utsträckt detaljlånerörelse skulle komma att genom mängden av låneärenden, som måste av statskontoret prövas och bevakas, menligt inverka på de uppgifter ämbetsverket i övrigt har att fylla.

Då statskontoret alltså måste avstyrka förevarande förslag i vad det avser att på statskontoret överflytta hantverksorganisationens väsentliga arbete med dessa lån, anser sig statskontoret sakna anledning att göra några uttalanden rörande förslaget detaljbestämmelser.»

Kommerskollegii utlåtande den 10 april 1915.

Kommerskollegium, som, jämlikt nådig remiss, den 10 april 1915 ånågo utlåtitt sig i ärendet, anförde därvid:

»Såsom kollegium i sin skrivelse den 26 februari 1915 omnämnt, har Sveriges hantverksorganisation redan för flera år sedan meddelat, att organisationen funnit låneförmedlingarna förknippade med så stora svårigheter, att organisationen såge sig nödsakad att avsäga sig detta uppdrag. Vid utövande av sin övervakande myndighet hade även kollegium vid åtskilliga tillfällen funnit, att den hittills varande anordningen för hantverkslånen utdelande medförde väsentliga olägenheter. Då därtill hantverksorganisationens ordförande meddelade, att hantverksorganisationen sannolikt icke skulle kunna ställa erforderlig borgen för hela det belopp, som bleve tillgängligt år 1916, ansåg sig kollegium icke kunna ställa sig avvisande mot hantverksorganisationens hemställan att befrias från uppdraget att vara låneförmedlare.

Kollegium hade därjämte ett positivt skäl för denna sin ståndpunkt. Sedan hantverkslånefondens tillkomst har nämligen inom kollegium inrättats en teknisk konsulentbefattning, vartill, enligt riksdagens särskilt uttryckta önskan, skulle förvärvas en med hantverkets ställning och behov förtrogen och för detta näringsområdes höjande intresserad person, som sattes i tillfälle att ägna huvudparten av sin kraft å denna uppgift. Kollegium är sålunda numera utrustad med sakkunnig person, som kan anses särskilt lämpad att biträda vid omhänderhavandet av fördelningen av hantverkslånen. Genom den inblick i hantverkets behov och arbetssätt, som den tekniske konsumenten skulle erhålla under arbetet med fördelningen av hantverkslånen, samt den personalkänedom han därvid skulle förvärva, komme även att tillgodoses de önskemål, som riksdagen särskilt framhållit vid inrättandet av ifrågavarande befattning.

Vad beträffar själva utlämnandet av hantverkslånen samt den i samband därmed stående granskningen av säkerheterna har det, med hänsyn till de skäl och omständigheter, som statskontoret framhållit i sin underdåniga skrivelse den 7 mars 1907, i första hand framstått för kollegium som ett önskemål att finna något lämpligt sätt för utlämnandet av hantverkslånen, utan att statskontoret behövde besvaras med att taga befattning härmed. De olika sätt för ordnande av låneutdelningen, som med hänsyn härtill prövades av kollegium — såsom utdelning med begagnande av riksbanken, Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande eller hushållningssällskapen såsom låneförmedlare eller med bibehållande av hantverksorganisationen såsom låneförmedlare, ehuru kollegium skulle fördela lånen — befunnos emellertid av olika orsaker icke lämpliga. Under förhandenvarande om-

ständigheter fann kollegium den i kollegii utlåtande föreslagna anordningen vara den enklaste och därjämte med hänsyn till arten av statskontorets ämbetsuppgifter principiellt riktigaste.

En förutsättning för kollegii förslag var ock att, enligt vad erfarenheten visat, den arbetsbörda, varom här är fråga, är allt för ringa för att med fördel i och för sig kunna åberopas som skäl för att uppgiften i fråga ej bör läggas till den ena eller andra myndigheten eller institutionen. Till belysning av detta arbetes omfattning och den nu omhandlade frågans dimensioner överhuvudtaget tillåter sig kollegium allenast erinra därom, att under åren 1911—1914 de utdelade lånen uppgått till

1911	21 st.
1912	14 »
1913	32 »
1914	14 »

Statskontoret har nu i synnerligen bestämd form avstyrkt kollegii förslag i vad det berörde statskontoret.

Därvid har dock från statskontorets sida intet anförts av beskaffenhet att bibringa kollegium någon annan uppfattning om vad under förhandenvarande förhållanden är att anse såsom den principiellt riktigaste och i övrigt ändamålsenligaste anordningen i förevarande avseende än den, som fått sitt uttryck i kollegii underdåniga framställning den 26 februari 1915.

Skulle Eders Kungl. Maj:t emellertid finna statskontorets invändningar böra vinna avseende, ser kollegium icke någon annan utväg till lösande av denna fråga än att åt kollegium anförtras det arbete, som enligt förslaget skulle överflyttas på statskontoret.

Visserligen tillföres kollegium härigenom en uppgift, som ligger vid sidan om kollegii egentliga verksamhet och visserligen har kollegium icke vid utförandet av denna uppgift, i likhet med statskontoret, någon särskild erfarenhet om handläggning av ifrågavarande slags ärenden att lita till, varjämte kollegii organisation ju icke är direkt avpassad för ifrågavarande verksamhet, men då å andra sidan den omstridda uppgiften är av så ringa omfattning att erforderliga organisatoriska anordningar i kollegium torde kunna träffas utan alltför stora svårigheter, har kollegium icke ansett sig kunna undandraga sig att i nödfall själv påtaga sig uppgiften i fråga.

För det fall att frågan skulle lösas i sist angivna riktning, överlämnar kollegium nytt förslag till bestämmelser för utbetalning av lån från hantverkslånefonden. I överensstämmelse med i statskontorets skrivelse den 7 mars 1907 framställt förslag har i de nya bestämmelserna föreslagits, att lån finge utlämnas mot låntagarens förbindelse jämte borgen av två personer, vilkas vederhäftighet blivit av behörig myndighet styrkt, eller annan säkerhet, som kan av kollegium godkännas.»

Det av kommerskollegium upprättade nya förslaget till bestämmelser för utbetalning av lån från hantverkslånefonden var av följande innehåll:

1:o) Ansökning om lån skall med angivande av lånebeloppet ställas till kommerskollegium och vara åtföljd av uppgift om de maskiner och

redskap, som sökanden avser att med hjälp av det sökta lånet betala, samt i det fall att de redan äro anskaffade, bestyrkt uppgift om tiden för anskaffandet.

2:o) Lånebeloppet bestämmes av kommerskollegium, som härvid fastställer de särskilda villkor för lånebeloppets lyftande och åtnjutande, som må finnas påkallade i syfte att trygga beloppets användande till avsett ändamål.

3:o) Lån skall utgöra minst 300 kronor och för en och samma låntagare högst 5,000 kronor samt må under inga förhållanden uppgå till mer än nio tiondelar av värdet å det eller de för inköp avsedda eller redan inköpta föremål, för vilkas betalande lån sökes.

4:o) Beviljat lånebelopp utlämnas av kommerskollegium, sedan låntagaren dit avlämnat skuldförbindelse jämte borgen av två personer, vilkas vederhäftighet blivit av behörig myndighet styrkt, eller annan säkerhet, som av kollegium kan godkännas.

5:o) Därest för beviljat lån icke inom två månader efter därom från kommerskollegium erhållet föreläggande avlämnats säkerhet, som kan av kollegium godkännas, äger kollegium att förklara rätten till lånets utbekommande förverkad.

6:o) Sedan lån innehafts under ett år från lyftningsdagen, skall under de därpå följande fem åren årligen återbetalas en femtedel av det ursprungliga lånebeloppet, så att hela lånet varder inom utgången av det sjätte året tillfullo guld. Låneinnehavare äge dock att, därest han så önskar, även före lånetidens utgång på en gång inbetala ogulden del av lånebeloppet.

7:o) Å lyftat lånebelopp skall erläggas årlig ränta från lyftningsdagen med fyra procent, dock med skyldighet för låneinnehavaren att, därest förfallet kapitalbelopp icke inom åtta dagar efter förfallodagen inbetalas, å det förfallna beloppet erlægga sex procent årlig ränta från förfallodagen, till dess betalning sker.

8:o) Därest kommerskollegium under lånetiden skulle finna den ställda säkerheten icke vidare vara nöjaktig, skall låneinnehavaren inom två månader efter därom erhållet föreläggande avlämna nya säkerhetshandlingar, som av kollegium godkännas.

9:o) Kommerskollegium äger förelägga låneinnehavaren att genom intyg, som kan av kollegium godkännas, styrka, att det eller de i lånevillkoren till inköp angivna föremål inom föreskriven tid inköpts, varjämte låneinnehavaren skall i den omfattning, sådant kan komma att påfordras, bereda av kollegium utsänt ombud tillfälle att taga del av sättet för rörelsens bedrivande.

10:o) Kommerskollegium äger att förklara lånet eller vad därav återstår oguldet vara till återbetalning genast förfallet, om

a) låneinnehavaren ej fullgör, vad i lånevillkoren föreskrivits ifråga om anskaffande av viss arbetsmaskin, motor eller annat arbetsredskap,

b) låneinnehavaren genom bedräglig uppgift föranlett lånets beviljande,

c) låneinnehavaren icke erlägger likvid inom åtta dagar från förfallodagen eller eljest försummar att fullgöra något för lånets åtnjutande uppställt villkor,

d) sådana förhållanden inträffa, att låneinnehavaren, med hänsyn till det med lånet avsedda ändamål, uppenbarligen icke längre bör få tillgodonjuta detsamma.

11:o) Fonden förvaltas av statskontoret, som på rekvisition av kommerskollegium ställer för beviljade lån erforderligt belopp till kollegii förfogande.

12:o) Till kommerskollegium inflytande amorteringar och räntor inlevereras av kollegium till statskontoret.

Med hänsyn därtill, att kommerskollegii sist omnämnda utlåtande inkom till finansdepartementet ganska sent under 1915 års riksdag, och då jag förvissat mig om att ett uppskov med frågans avgörande till en påföljande riksdag icke skulle medföra någon olägenhet, fick under år 1915 med ärendets vidare beredning tillsvidare anstå. *Departementschefen.*

Genom anordningen med Sveriges hantverksorganisation som mellanhand vid lånerörelsen ansåg man sig, såsom torde framgå av propositionen i ärendet till 1910 års riksdag, hava vunnit en lösning av denna fråga, som under förevarande omständigheter vore den mest ändamålsenliga av de föreslagna tillvägagångssätten. Då nu emellertid hantverksorganisationen funnit sin åtagna befattning med låneförmedlingen vara alltför betungande, torde hinder ej böra resas emot bifall till framställningen om befrielse från sagda bestyr. Och detta lär så mycket hellre kunna ske, som man, på sätt kommerskollegium antytt, numera torde å annat håll kunna ernå i huvudsak samma fördelar, som man avsåg att vinna genom överlämnandet åt hantverksorganisationen av förmedlingsverksamheten. Genom den hos kommerskollegium anställda tekniska konsulenten torde nämligen kollegium hava tillförts den sakkunskap och personalkännedom, som är en förutsättning för lånerörelsens rätta handhavande. Jag tillstyrker därför, att Sveriges hantverksorganisation befrias från sin befattning med förmedlandet av lån från ifrågavarande lånefond.

Enligt vad jag inhämtat, är hantverksorganisationen emellertid villig att även under innevarande år, till dess annan bestämelse träffas, i vanlig

ordning ombesörja lånerörelsen. Då det ur organisatorisk synpunkt torde vara lämpligast, att ombyte sker vid innevarande års utgång, bör hantverksorganisationens bestyr med utdelande av nya lån få fortfara intill början av år 1917. Med de intill denna tidpunkt av organisationen i statskontoret uppburna eller av organisationen utlämnade låneunderstöden torde av skäl, kommerskollegium anført, böra förfaras i enlighet med hittills gällande bestämmelser.

Vad därefter angår frågan om ordnandet av låneverksamheten efter utgången av år 1916, så ansluter jag mig, såsom redan antytts, till kommerskollegii härutinnan uttalade uppfattning om ändamålsenligheten av att åt kollegium anförtro beviljandet av låneunderstöden och kontrollen över desammas användande. Vad kollegium härom anført, synes mig väl ådagalägga lämpligheten av en dylik anordning. Vidkommande själva utlämnandet av lånemedlen och den i samband därmed stående granskningen av lämnade säkerheter m. m. kunna ju olika meningar göra sig gällande, huruvida bestyret härmed bör uppdragas åt statskontoret eller kommerskollegium eller möjligen ett annat förfaringssätt tillgripas. Under föreliggande omständigheter förefaller det mig emellertid vara lämpligast att åt kommerskollegium överlåta handhavandet av även denna del av arbetet med låneverksamheten, vadan alltså detta arbete i dess helhet blir förlagt till samma centrala myndighet.

I avseende å de i kommerskollegii skrivelse den 10 april 1915 föreslagna ändrade allmänna villkor och bestämmelser för lån från fonden är allenast att påpeka, att nämnda villkor och bestämmelser i anslutning till vad ovan sagts böra förklaras skola träda i kraft först den 1 januari 1917. Jag vill i detta sammanhang erinra, att jag tidigare i dag vid behandlingen av väckt fråga om höjning av räntan å lån från vissa av statens utlåningsfonder uttalat mig för, att för lån ur hantverkslånefonden räntefoten åtminstone tillsvidare bibehålles oförändrad vid fyra procent.

Såsom nyss nämndes torde det böra ankomma på Sveriges hantverksorganisation att, på sätt hittills ägt rum, även under år 1916 ombesörja låneförmedlingen från fonden. Ersättning för härmed förenade förvaltningskostnader och andra utgifter bör naturligtvis i likhet med vad förhållandet varit under föregående år tillerkännas hantverksorganisationen med samma belopp som förut eller 2,000 kronor. Detta belopp har hittills från och med år 1912 till och med år 1915 av riksdagen efter framställning av Kungl. Maj:t år efter år beviljats att utgå av fondens avkastning. Hos 1915 års riksdag gjordes visserligen icke någon dylik framställning om beviljande av medel för år 1916. Såsom framgår av 1915 års statsverksproposition och statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1916 den 12 decem-

ber 1914 har emellertid vid beräkningen av statsverkets inkomster för år 1916, bland vilka överskott å hantverkslånefonden ingår, detta överskott därvid upptagits efter avdrag av det sedvanliga förvaltningsbidraget å 2,000 kronor. Då härutinnan vid riksstatsens fastställande av riksdagen ej gjorts någon ändring, finnes alltså av 1916 års avkastning från fonden medel för ifrågavarande ändamål disponibla och torde riksdagens medgivande att därmed bestrida 1916 års förvaltningskostnader nu böra äskas.

Vad slutligen beträffar avvecklingen av den utav hantverksorganisationen utövade lånerörelsen, som av kommerskollegium beräknats kunna slutföras under åren 1916—1921, torde, då hantverksorganisationens befattnings med utdelande av nya lån utsträckts till att omfatta även år 1916, tiden för avvecklingen komma att omfatta åren 1917—1922. Den av kommerskollegium föreslagna ersättning för de under övergångsåren för organisationen på grund av låneverksamheten uppkommande utgifter synes mig skälig. För år 1917 torde sålunda hantverksorganisationen böra tillerkännas dylik gottgörelse med 600 kronor och därefter för vart och ett av åren 1918—1922 ett belopp, som med 100 kronor understiger nästföregående års ersättningsbelopp, och vid innevarande års riksdag torde framställning böra göras om beviljande för ifrågavarande ändamål för år 1917 av ett anslag å 600 kronor, som likaledes bör utgå direkt av lånefondens avkastning.

På grund av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels att, med ändring av nu gällande bestämmelser för lån från fonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri, besluta,

att lån från sagda fond må, efter prövning av kommerskollegium, i mån av tillgång tilldelas hantverkare och mindre industriidkare för anskaffande av arbetsmaskiner, motorer och andra dyrbarare arbetsredskap,

samt att för lån, som sålunda av kommerskollegium beviljas, skola gälla de allmänna villkor och bestämmelser, som föreslagits i kommerskollegii den 10 april 1915 avgivna utlåtande i ärendet,

dels ock förklara, att omförmälda ändrade bestämmelser skola träda i kraft den 1 januari 1917, dock att i avseende å lånemedel, som Sveriges hantverksorganisation i egenskap av hittillsvarande låneförmedlare före utgången av år 1916 lyft i statskontoret, samt i fråga om de av organisationen intill samma tidpunkt utlämnade låneunderstöd nu gällande bestämmelser fortfarande skola äga tillämpning.

Vidare tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till täckande av de för Sveriges hantverksorganisation i dess berörda egenskap av förmedlare av utlåningen från nämnda lånefond uppkommande förvaltningskostnader ävensom av andra utav låneförmedlingsverksamheten härflytande direkta utgifter för hantverksorganisationen bevilja anslag för år 1916 av 2,000 kronor och för år 1917 av 600 kronor, att utgå direkt av fondens avkastning.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle nådig proposition till riksdagen avlätas av den lydelse bil. litt. vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Georg Sjöcrona.